

Veiligheid en waterkeringen (on)betaalbaar!?

Omslag van reactief naar pro-actief beleid vergt nog veel zendingswerk

Leven we in ons

laag gelegen landje wel veilig achter dijken, wat zijn de risico's en hoeveel kost het om die risico's te beheersen? Deze vragen stonden centraal op het congres Veiligheid en waterkeringen (on)betaalbaar!? dat eind juni plaatsvond in Rotterdam. "Hoe vertellen we het de burger dat garanties op droge voeten ontbreken, maar dat hij wel veel geld moet bijdragen?"

— Jaap van Peperstraten

Bij het openen van de Oosterscheldekering sprak Koningin Beatrix destijds: "Nederland is veilig". Maar een aantal (bijna) doorbraken van waterkeringen hebben duidelijk gemaakt dat we niet blind kunnen varen op onze waterkeringen. Het congres, georganiseerd door Stowa, de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat, Geo-Delft en het KIVI, probeerde antwoord te geven op de vraag: hoe krijgen we Nederland veilig tegen een betaalbare prijs? Dagvoorzitter prof.ir. L. de Quelerij, decaan van de faculteit Civiele Techniek van de TU Delft, wees er in zijn inleiding op dat Nederland kwetsbaar is. "Historisch gezien is ons waterbeleid altijd reactief geweest. Ná een calamiteit grepen we in in de waterkeringen en gingen vervolgens over op de orde van de dag. Hoofdzakelijk is dat ook de grondslag van het Deltaplan Grote Rivieren en WB21." Volgens De Quelerij moeten we in het achterhoofd houden dat de maatschappelijke en politieke aandacht voor water meestal tijdelijk is en is het huidige kennisniveau op een aantal terreinen beperkt.

— Mark Dierikx, de kersverse directeur-generaal Water op het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, sloot zich daar bij aan. "Verantwoord vooruitkijken is niet eenvoudig. Het omgaan met onzekerheden is één van de leidende thema's in het waterbeleid. De strijd tegen water gaat hand in hand met

de worsteling van onwetendheid." Hij verloochende zijn afkomst van het ministerie van EZ niet, want hij maakte een kostenbatenanalyse. De verwachte economische schade als gevolg van een overstroming in het bovenrivierengebied is ergens tussen de tien en honderd miljard euro. De investeringen om die schade tegen te gaan, bedragen –inclusief maatregelen aan de kust– zo'n 600 miljoen euro per jaar. Met een geringe investering voorkomen we grote schade.

— Volgens hem is de Wet op de Waterkering (sinds 1996 van kracht) een uiting van een diepgeworteld besef dat de beschermende taak van de overheid bij water cruciaal is. Weliswaar wil zijn ministerie alles doen wat uit die wet voortvloeit, maar het is geen wet met 100 procent garantie op droge voeten. En de overheid zal ook duidelijk moeten maken waar de beschermende taak van de overheid ophoudt en de verantwoordelijkheid van de burger begint. Daarnaast heeft het kabinet vastgesteld dat de rampenbestrijdingsorganisaties onvoldoende zijn toegerust om de gevolgen van een overstroming vanuit de Rijn en de Maas te beperken. Het kabinet heeft opdracht gegeven te onderzoeken wat de beste rampenbeheersingstrategie is. Er zijn vijf opties: compartimenteren, maatregelen in Duitsland en België, de aanleg van noodoverloopheggebieden, het treffen van organisatori-

sche maatregelen en het verhogen van de veiligheidsnormen.

— Risico-analyse

— Sybe Schaap, voorzitter van de Unie van Waterschappen en dijkgraaf van Waterschap Groot Salland, wees er op dat de burger absolute veiligheid wil, maar dat die onbereikbaar en onbetaalbaar is. Volgens hem moeten we de reactieve houding bij de waterkeringen verlaten door een hoge norm te stellen, waardoor we de eerste 50 tot 100 jaar klaar zijn. "We moeten naar een maatschappelijke risico-analyse op basis waarvan we rendement en investeringen tegen elkaar afwegen. En we moeten als overheden niet de problemen afwentelen naar de toekomst en op elkaar." Verder vindt hij dat waterschappen best wel eens hun "financiële nek" mogen uitsteken door kennisontwikkeling te stimuleren evenals de vertaalslag daarvan naar de toepassing. Innovaties zijn volgens hem nodig om knelpunten aan te pakken en om kosten te besparen. Maar de historische kennis over dijken, gebaseerd op ervaring, mag ook niet uit het oog verloren worden. 's Middags waren er parallelsessies. In één daarvan stond Jan Put, hoofd dijkversterking en dijkbeheer van Waterschap Groot Salland, uitgebreid stil bij de veelheid aan belangen waarmee de beheerder van de kering geconfronteerd wordt. De "spelers" op de dijk zijn onder meer agrariërs, recreatie-onder-

nemingen, beplanting en boven- en ondergrondse infrastructuur. "Voor de beheerder is het zoeken naar consensus lastig. Daar komt een gebrek aan beleidsinstrumenten bij en niet alle spelers op de dijk hebben een geldige legitimatie. Mijn advies is om een kwaliteitszorgsysteem op te zetten voor de veiligheid van de waterkeringen waarvan een consistente vergunningverlening en handhaving deel uitmaken."

— Peter Blommaart van de Dienst Weg en Waterbouwkunde Rijkswaterstaat ging in op de inspectie van waterkeringen. "In de praktijk is de inspectie vaak niet gericht op de waterkerende functie, onvoldoende afgestemd op de informatiebehoefte en worden de mogelijkheden van de (moderne) techniek onvoldoende benut. De inspectie behoeft verbetering. In opdracht van de staatssecretaris werken wij samen met onderzoeksinstituten aan een aanbeveling voor een verbeterde inspectie. In 2006 zal die verbeterde inspectie ingevoerd moeten worden."

— Crisismanagement

— Een andere parallelsessie ging specifiek in op crisismanagement. Volgens socioloog Menno van Duin, gepromoveerd op crisismanagement, blijkt in crisissituaties de zelfredzaamheid van burgers groter dan we denken. "Maar de waterbestuurders zijn behoorlijk onafhankelijk en vormen geschei-

Hoe hoger het water des te groter de (informatie) chaos

den werelden. Ze zeggen wel dat ze elkaar kennen, maar ze hebben nog nooit in de praktijk met elkaar geoefend. Ik vind het frappant dat, terwijl de risico's zo groot zijn, wij zo weinig aandacht hebben voor risicocommunicatie. Wat moet de burger doen als de dijk werkelijk doorbreekt?" Uit de presentatie van Lodewijk Schiltkamp van Waterschap Hunze en Aa's bleek dat er wél samen is geoefend. Hij ging in op de ervaringen in oktober 1998 toen bij een aanhoudende storm meer dan 100 mm neerslag viel. Het ondergelopen land en de daarmee gepaard gaande schade vormde de aanleiding om "het Groninger model" op te zetten gericht op crisismanagement. Alle betrokken organisaties (gemeenten, waterschappen, provincie, brandweer enz.) maakten afspraken. Er kwam een bestuurlijk model om elkaar scherp te houden, er werden rampenplannen opgesteld en er werd multidisciplinair geoefend. Het bestuurlijk model voorzag er onder meer in dat niet elke gemeente bij een calamiteit een operationeel team optuigt.

— "Bij een calamiteit worden wij via een druk op de knop automatisch opgeroepen. Al meerdere keren is deze samenwerking uitgeoefend. Het voordeel van dit model is dat je elkaar kent, herkent en erkent op alle niveaus. Het is laagdrempelig, bij calamiteiten hoeven er geen handen meer geschud te worden. Mijn stelling is dat een sterke en

hoge dijk niet veilig is zonder een goed functionerende crisisorganisatie. Maar als waterschap ben je er niet alleen met het calamiteitenplan en crisismanagementmodel. In samenspraak met betrokkenen moeten oplossingen voor de toekomst worden bedacht." Ludolf Wentholt, onderzoekscoördinator waterkeren bij STOWA, wees er op dat er tijdens hoogwatersituaties grote onoverzichtelijke informatiestromen ontstaan en dat er onduidelijkheid is over de betrouwbaarheid daarvan. "Hoe hoger het water, des te groter de (informatie)chaos." Hij ging in op de ontwikkeling van grensoverschrijdend hoogwatermanagement die de beschikbaarheid van informatie en adequate informatie-uitwisseling centraal stelt. In samenwerking met Nederlandse en Duitse partners in het Rijnstroomgebied wordt een internet georiënteerd hoogwaterinformatiesysteem ontwikkeld: FLIWAS. Dit systeem is gericht op een adequate informatievoorziening tijdens hoogwatersituaties. In 2006 moet dit klaar zijn. Dan zal er ook een grootschalige grensoverschrijdende oefening plaatsvinden. "Met FLIWAS wordt informatie van diverse beleidsterreinen bij elkaar geknoopt. Overstromingsberekeningen, hoogwatermanagement en besluiten tot evacuatie kunnen beter onderbouwd worden uitgevoerd."

— Meer informatie hierover is te vinden op www.noah-interreg.net. —

